

עת"א 4944/07/17 - איאד אבו סלוטה, נגד ועדת השחרורים, מדינת ישראל - היועץ המשפטי לממשלה

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 4944-07-17 אבו סלוטה(אסיר) נ' מדינת ישראל

בפני כבוד השופט יונתן אברהם - אב"ד
כבוד השופט יוסף בן חמו
כבוד השופט ג'ורג' אזלאי

העותר
איאד אבו סלוטה, (אסיר)
ע"י ב"כ עוה"ד יוסף שלבי, תמי אולמן וסרוג'י

נגד
המשיבות
1. ועדת השחרורים
2. מדינת ישראל - היועץ המשפטי לממשלה

- עתירה כנגד החלטת ועדת השחרורים בכלא צלמון מיום 26/06/17 בראשות כב' ס. הנשיא זיאד סאלח, חברי הועדה אסתר חיות ויחיאל שטרית ונציגת שב"ס ר/כ חגית בראל -

פסק דין

כבוד השופט יונתן אברהם - אב"ד

רקע

העותר נשפט ל- 6 שנות מאסר בגין עבירות של נהיגה בשכרות והריגה ובשל תאונת דרכים אותה גרם שבמהלכה נהרגו שני בני אדם.

כמו כן נגזר עליו קנס של 10,000 ₪ ופיצוי בסך של 50,000 ₪ לכל אחת משתי משפחות קורבנות העבירה.

מדובר במקרה בו נהג העותר בגילופין וגרם לתאונת דרכים במסגרתה נהרגו בן דודו שישב עמו ברכב וכן נהג הרכב בו התנגש עת סטה העותר מנתיבו.

זהו מאסרו הראשון של העותר. לעותר אין כל עבר פלילי. לעותר רישום תעבורתי בגין עבירות לא משמעותיות.

במסגרת שהותו במאסר, עבר העותר טיפול קבוצתי ופרטני אשר הוגדר על ידי גורמי הטיפול "תהליך שינוי חיובי

ומשמעותי".

בין היתר טופל במסגרות של:- הכנה לטיפול, קבוצת מודעות עצמית, שיחות פרטניות עם עו"ס, קבוצה ייעודית לעבירות תעבורה וכן קבוצה מתקדמת ("סיפורי חיים").

כהמשך לטיפול המוצלח הנ"ל, אף הוכנה לו תוכנית של הרשות לשיקום האסיר.

התנהגותו של העותר בין כותלי בית הכלא הייתה תקינה והוא אף זכה לחופשות תמריץ בגין התנהגות תקינה זו.

אגב שהייתו בבית הכלא, פנה העותר למרכז לגביית אגרות וקנסות וביקש להגיע להסדר לתשלום הפיצויים למשפחות קורבנות התאונה.

על פי ההסדר עם העותר, נקבע כי ישלם ₪ 800 לחודש.

העותר שילם 24 תשלומים חודשיים, אולם אז פסק מלשלם (מזה כ- 5 חודשים).

על הסיבה בגינה פסקו התשלומים, חלוקים הצדדים, אולם אין חולק כי נוכח אי התשלום בוטל הסדר התשלומים הנ"ל.

הדין בועדה

בפני הועדה טענו הצדדים מכאן ומכאן.

בפני הועדה גם הונחו דו"חות גורמי הטיפול וגורמי הכלא, מהם עולה התשתית העובדתית שפורטה לעיל.

כמו כן הונחה בפני הועדה עמדתה הנחרצת של משפחת אחד הקורבנות שהתנגדה לשחרור.

כמו כן הונח בידי הועדה חומר מודיעיני, ממנו עלה חשד להתנהגות לא תקינה בשמות הפרת נוהל העבודה של העותר כאסיר בעבודות חוץ, במהלך עבודתו של העותר בשיקום.

לאחר שמיעת טיעוני הצדדים, נחלקו חברי הועדה בדעותיהם.

יו"ר הועדה, כב' ס. הנשיא זיאד סאלח סבר כי במכלול השיקולים יש להורות על שחרורו של העותר על תנאי, תוך שהוא קובע כי הוא מאמין לגרסת העותר שהפסקת התשלומים לפי ההסדר הייתה מטעמים טכניים, עקב העדר שוברים ונוכח היות ההסדר ל- 24 חודשים.

הוא גם סבר שהעותר יתמיד בתשלומים אם ישוחרר וקבע כי ניתן לקבוע כחלק מתנאי השחרור את סילוק הפיצויים או עמידה בהסדר התשלומים הנ"ל גם לעתיד.

על כן הציע כי העותר ישוחרר על פי תוכנית רש"א.

יתר שני חברי הועדה, מר יחיאל שטרית והגב' אוסנת חיות נתנו משקל לעמדת משפחת הקורבן שטענה בפני הועדה, כן למידע המודיעיני בדבר התנהגות לא תקינה ולאי העמידה בתשלום הפיצוי אשר סברו שאיננו נובע מחסרון כיס וזאת נוכח עבודת העותר בעבודות חוץ.

חברי דעת הרוב פירשו זאת כזלזול מצד העותר, חוסר הבנת המשמעות המעשית וחוסר חרטה מול הקורבן ומשפחתו.

כן נימקו כי העותר לא הביע כל חרטה בפני משפחת הקורבן וכי התרשמו כי העותר מתקשה להזדהות עם העוול שנגרם למשפחה זו והוא עסוק בנזק שנגרם לו עצמו ובשיקום עצמי שלו.

על כן קבעו כי לא שוכנעו כי מדובר באסיר הראוי לשחרור מוקדם וכי עדיין נשקפת ממנו רמת מסוכנות וזלזול בכללים ובחוקים.

משום האמור, חלקו על דעתו של יו"ר הועדה וקבעו כי יש לדחות את בקשתו לשחרור.

מכאן העתירה שבפנינו.

טענות העותר

בכתב עתירתו הדגיש ב"כ העותר את ההליך הטיפולי המשמעותי והמוצלח שעבר העותר וכן את העובדה כי הוכן לו דו"ח של רש"א.

כן היפנה לדו"ח הסוציאלי של שב"ס המפרט את תוצאות הטיפול הארוך שעבר העותר.

ב"כ העותר שב על נימוקי יו"ר ועדת השחרורים באשר לסיבות בגינן הופסק תשלום הפיצוי והצטרף עליהם.

לטענתו, החלטת הרוב בועדה שדחתה את הבקשה חורגת מתחום הסביר, שכן, חברי דעת הרוב התעלמו ממכלול השיקולים ונימקו את החלטתם על יסוד שיקולים בודדים שלא אוזנו כלל אל מול יתר כלל השיקולים.

לטענתו, באיזון הכולל, ראוי היה להורות על שחרור העותר, שכן, השיקול החשוב והמהותי הינו תיקונו של העותר, השינוי שעבר ושיקומו, הגובר על השיקולים שנימנו בדעת הרוב.

במהלך הדיון שבפנינו שבה ב"כ העותר, עו"ד אולמן (אשר בינתיים הצטרפה לייצוג) לטענות עו"ד שליבי בכתב העתירה ואף הציעה כי העותר יסלק את הפיגורים שנצברו לפי הסדר התשלומים ואף ישלם סכום משמעותי מעבר לאמור לעיל כדי להביע רצינותו בענין תשלום הפיצויים. כן הציעה כי יוגדל התשלום החודשי מ- 800 ₪ ל- 3,000 ₪, הכל כחלק מתנאי השחרור.

טענות המשיבה

המשיבה סמכה טענותיה על נימוקי דעת הרוב בועדה.

כמו כן ביקשה להציג בפנינו ראיות מודיעיניות חסויות נוספות, שיש בהן כי לאמת ולבסס את החשד להתנהגות לא תקינה במסגרת עבודת העותר במפעל שיקומי (הוצגו לעיוננו).

כמו כן שוחחה במהלך הדיון שוב עם אחת ממשפחות קורבן העבירה שנהרג, תוך שהיא מציגה בפניה את הצעת העותר בעניין תשלום הפיצויים כמפורט לעיל והביאה בפנינו לאחר מכן את עמדתה הנחרצת של המשפחה הנ"ל כנגד השחרור.

ב"כ המשיבה הצטרפה להתנגדות אותה משפחה לשחרור הן על בסיס עמדת אותה משפחה והן על בסיס ההתנהגות הלא תקינה כפי שהיא עולה מן הדו"חות המודיעיניים.

דין והכרעה

העקרונות על פיהן תבחן ועדת השחרורים ותכריע בשאלה האם להורות על שחרורו על תנאי של אסיר, קבועים בסעיף 3 לחוק שחרור על תנאי ממאסר התשס"א - 2001 (להלן: "**החוק**") והם: היותו של האסיר ראוי לשחרור וכן כי שחרורו לא יסכן את שלום הציבור.

בסעיף 9 לחוק הנ"ל נקבעו שלושה קריטריונים עיקריים, על פיהם יש לקבוע ולבחון את העקרונות הנ"ל והם:- המסוכנות הנשקפת מן העותר (כשיקול עיקרי וראשון), התנהגותו של העותר בין כותלי בית הכלא ולבסוף סיכויי שיקומו.

כמו כן מנחה חוק שחרור על תנאי את הועדה להביא בין יתר שיקוליו את עמדת קורבן העבירה (או משפחתו).

אבחן להלן את עמדות חברי הועדה ונימוקיהם בהתאם לקריטריונים הנ"ל.

תחילה לעניין המסוכנות.

נקודת המוצא לבחינת המסוכנות הינה העבירה שעבר האסיר, נסיבותיה ותוצאותיה.

אין ספק כי לפי נקודת מוצא זו, נשקפת הייתה במועד גזר הדין שהוטל על העותר, מסוכנות גבוהה מן העותר, זאת נוכח התנהגותו חסרת השליטה, נהיגתו בגילופין והתוצאות הטרגיות של מעשיו אלו.

אלא שעל פי הדין והפסיקה את מסוכנות העותר על הועדה לבחון במועד הדיון בועדה.

נכון למועד הדיון בועדה וכפי שעולה מדו"חות הגורמים המוסמכים, הלא הם גורמי הטיפול בכלא, עולה כי חלה הפחתה משמעותית וניכרת במסוכנותו זו של העותר.

לא יאה מיותר לציין בהקשר זה כי מדובר בעותר ללא עבר פלילי קודם, לבד מן התאונה והרשעתו נשוא מאסרו.

במהלך כליאתו עבר העותר הליך טיפולי רב שלבי ארוך וממצא. דו"חות גורמי הטיפול מלמדים כי הפיק מכל הטיפולים שעבר את המירב וגם הומלץ על ידי גורמי הטיפול לעריכת תוכנית שיקום של רש"א, זאת לצורך שחרורו על תנאי.

ניתן אם כן לקבוע כי מדובר בעותר אשר קריטריון בחינת המסוכנות כשלעצמו, תומך באפשרות שחרורו על תנאי.

מכאן לקריטריון סיכויי השיקום.

גם לעניין זה חשיבות רבה למפורט לעיל בעניין התוכנית הטיפולית שעבר העותר בין כותלי בית הכלא. העותר גם נמצא מתאים להכנת תוכנית שיקום על ידי רש"א לצורך שחרור על תנאי והמשך טיפול מחוץ לכותלי בית הכלא.

עיון בתוכנית השיקום מלמד כי היא המשך נכון וטבעי לתוכנית הטיפול הארוכה שעבר העותר בין כותלי בית הכלא.

אם כן, ניתן לומר שסיכויי שיקומו של העותר, שהינו נעדר עבר פלילי קודם, הם סיכויים גבוהים.

מכאן לקריטריון השלישי, הלא הוא התנהלותו והתנהגותו של העותר בתקופת כליאתו.

בדו"חות גורמי הטיפול ומפקד הכלא שהוגשו לוועדה, צוין כי מדובר בעותר שהתנהגותו הייתה תקינה לחלוטין ואף מעבר לכך. עקב התנהלותו זו, זכה העותר אף לחופשות תמריץ.

על אף האמור, ממידע מודיעיני שהוצג לעיון הוועדה, וכוונתי בעיקר לידיעה מחודש 12/2016, עלה חשד כי העותר מפר את הכללים החלים עליו בנוגע לשהותו במפעל שיקומי בו הוא עבד מחוץ לבית הכלא. **באותה עת טרם אומת אותו חשד.**

כמו כן הוצגו **בפנינו** מידעים נוספים אשר לא הוצגו בפני הוועדה כמפורט להלן.

האחת, ידיעה בהמשך ובזיקה לידיעה מחודש 12/2016, שמועדה סמוך לקיום הדיון בוועדה ובנוסף לה ידיעה ממועד עוקב, משתיהן עולה כי החשד כלפי העותר אומת וכי אכן הפר את הכללים החלים על אסירים העובדים במפעלים חיצוניים.

כמו כן הוצגו בפנינו שתי ידיעות נוספות. האחת, מסוף חודש 06/2017 והשנייה מתחילת החודש הנוכחי, שעניינם כוונות לאי חזרה מחופשה.

עקב ידיעות אלה הוגדר העותר כסג"ב (בעל סיכוי גבוה לבריחה), הוא הורחק ממפעל השיקום הנ"ל וחופשותיו נעצרו.

ניתן לומר אם כן כי במהלך השנה הנוכחית, הפר העותר את הכללים החלים עליו בעודו במפעל השיקום בו עבד ובמובן זה ניתן לקבוע כי בהתנהגותו בתקופת כליאתו חל "קילקול" כעולה מדו"חות המודיעין.

ניתן להבין כי האמירות בדו"חות גורמי הטיפול התייחסו להתנהגות הגלויה של העותר, בעוד שהפרת הכללים על ידו

נעשתה "במישור הסמוי מן העין", עד שנתגלתה.

דין והכרעה

בעוד שלזכות העותר עומדים **מחד** ההליך השיקומי הארוך שעבר, אשר הביא אותו להתבוננות עמוקה ופנימית באשר לגורמים שבעטיים ביצע את העבירות נשוא מאסרו וכן היעדר עבר פלילי והתנהגותו התקינה במהלך רוב שנות כליאתו, עד לסוף שנת 2016, **מנגד** עומדת לו לרועץ העובדה כי קלקל את דרכו בהפרת הכללים החלים עליו, על אף האמון שניתן בו עת הוצא אל מחוץ לכלא במסגרת הליך שיקומי לצורך עבודה.

אין ספק כי מדובר בסיטואציה המעלה לבטים לא פשוטים באשר לשאלת שחרורו ואין תימא, מדוע נחלקו הדעות בועדת השחרורים.

האמור לעיל רלוונטי למועד שקילת עניינו בפני הוועדה.

אין גם ספק כי המידע המודיעיני המאוחר למועד ישיבת הוועדה אשר הוצג בפנינו, אין בו כדי להיטיב עם העותר במאזן השיקולים, אלא ההיפך.

התנהלות העותר כפי שהיא עולה מן החומר החסוי בעת שהייתו במפעל השיקומי, יש בה אף כדי להעלות הרהורים באשר להצלחת הטיפול אותו עבר ובאשר ליכולתו לשמור על נורמות וכללים בשעת קושי ופיתוי.

באשר למידע המודיעיני בעטיו הוגדר כסג"ב, לא נעלמה מעינינו העובדה (העולה מן המידע עצמו) כי הרקע בגינו התעורר אצל העותר כל העניין, הינו כל כולו תולדה של תסכולו של העותר מהחלטת ועדת השחרורים נשוא העתירה שבפנינו, שכן, אם אכן מעוניין היה העותר להימלט ממאסרו, היו בפניו הזדמנויות די והותר במהלך חופשותיו הרבות בעבר ואף בעת שהייתו בעבודה במפעל הנ"ל בתנאי אבטחה מועטים.

על פי הדין, מחויבת הוועדה לבצע איזון בין מכלול השיקולים כפי שפורטו לעיל.

השיקולים העומדים על הפרק במקרה זה אינם רק שיקולי אינטרס ציבורי המתנגשים עם אינטרס העותר לשחרור מוקדם, כגון שמירה על בטחון הציבור. במסגרת האינטרס הציבורי ניתן למצוא גם שיקולי אינטרס ציבורי שאינם מתנגשים עם אינטרס העותר לשחרור מוקדם אלא משתלבים עמו.

שחרור אסירים שהתנהגו באופן הולם בתקופת כליאתם, השתלבו בטיפול ועשו שינוי חיובי משמעותי בדרכם הרעה, מקל את העומס בבתי הכלא, מקטין את הצורך בהשקעת המשאבים הציבוריים להחזקת אסירים, מגדיל את הסיכוי להשתלבותם חזרה בחברה בתום מאסרם ומקטין את הסיכוי כי ישובו למעגל הפשיעה לאחר שחרורם.

כל אלה הן תוצאות שיש בהן תועלת לא רק לאסיר המשוחרר אלא גם לחברה בכללותה.

מכאן החשיבות במתן תמריץ ועידוד לאלה המשתלבים בטיפול והתנהגותם בכלא תקינה, בדמות שחרור מוקדם.

מקום בו נמצא כי התנהגותו של אסיר בתקופת כליאתו היתה תקינה וכמו כן עבר הוא טיפול משמעותי שהביא לשינוי בתפיסותיו והתנהגותו הפלילית, דחיית בקשה לשחרור על תנאי תיצור תמריץ שלילי (דוגמת זו המשתקפת משתיים מן הידיעות המודיעיניות) מלהמשיך בהתנהגות תקינה ו/או לקבלת טיפולים "מתקנים" במהלך המאסר.

אולם יותר מכך, הדבר ישמש כתמריץ שלילי להשתתפות בהליכים טיפוליים בכלא ולשמירה על התנהגות תקינה **לכלל אוכלוסית האסירים**.

אין חולק כי במקרה זה יימצא האינטרס הציבורי נפסד.

שיקולים אלה, על הוועדה להביא במסגרת החלטתה, יחד עם השיקולים שנועדו להגן על שלום הציבור, ואת האיזון עליה לבצע באופן יצירתי על יסוד המכלול.

האיזון כולל יותר מאשר אפשרות בינארית בלבד של קבלה או דחייה של בקשת השחרור. תורת האיזונים מאפשרת מגוון רחב יותר של אפשרויות מאשר שתיים בלבד.

במקרה דנן נקטו חברי הוועדה השונים, גישות קוטביות, יו"ר הוועדה, לשחרור, ויתר חבריה, מנגד, לאי מתן שחרור על תנאי.

ניכר כי דעת הרוב בוועדה נתנה משקל הן למידע המודיעיני שלימד על חשד להפרת נוהלים אולם בעיקר על עמדת משפחת הקורבן.

ליבנו עם משפחת הקורבן שאיבדה את היקר לה מכל ברגע מר ונמהר אחד. לא יכול לקום פיצוי או תחליף לאובדן מסוג זה.

ברם, שיקול זה יש לשקלו יחד עם כל יתר השיקולים והאינטרסים הנוגעים לעניין המחוייבים בשקילה לפי הוראת סעיף 9 לחוק. מעמדה של עמדת משפחת הקורבן איננו מעמד של "ווטו".

הוועדה אינה רשאית להתעלם מיתר השיקולים אלא כאמור לבצע איזון כולל.

מכאן לעניין שבפנינו.

אלמלא החיזוק שנתקבל במסגרת המידע המודיעיני לקלקול בהתנהגות העותר, ניתן היה לטעמי להתערב בהחלטת הוועדה (דעת הרוב) נוכח מכלול האינטרסים בהם יש להתחשב כמפורט לעיל, ולאור המסלול הטיפולי המשמעותי שעבר העותר והישגיו במסגרתו, כמפורט בדו"חות גורמי הטיפול.

ניתן היה למשל להורות על שחרור של העותר על תנאי ולהתנותו בתשלום הפיצויים שהזמן לתשלומם חלף ולא שולמו

לפי ההסדר הנ"ל, לרבות התניית השחרור בהגעה להסדר תשלומים חדש עם המרכז לגביית אגרות וקנסות ועמידה בו. באופן זה היה נוצר תמריץ חיובי נוסף לעותר והיה גם נמנע התמריץ השלילי עליו עמדתי קודם.

דא עקא, שנכון ליום מועד הדיון **בפנינו**, התאסף חומר מודיעיני נוסף ששינה את רמת המידע הקודם מרמה של חשד להפרת נוהלים, לרמה של ראיה מנהלית להתנהגות מפירת נוהל ממשית, עד כדי הטלת ספק או הרהור בהצלחת הטיפול.

בנסיבות אלה, נדרש איזון שונה מזה עליו עמדתי לעיל. נקודת האיזון משתנה באופן שעל הדן בשחרורו של העותר לנקוט זהירות גדולה ויתרה בנוגע לשחרורו.

לא יהיה מיותר לציין בהקשר זה, כי המידע הראשון שהעלה את חומרת המיוחס לעותר נתקבל כבר ביום הדיון בועדה (הגם שטרם עובד והובא בפניה באותה עת).

תוך התחשבות בנסיבות חדשות אלו, נראה כי **התוצאה אליה הגיעה דעת הרוב** אינה עוד כזו החורגת מתחום הסביר עד כדי ששום ועדת שחרורים אחרת לא הייתה מגיעה אליה.

על העותר וגם על אסירים אחרים להבין שהתנהגות תקינה חייבת להישמר לאורך זמן ואין די להציגה רק על פני השטח ובאופן הגלוי לעיין אלא לשמרה באופן מוחלט. לכל אפשרות אחרת קיים מחיר בדמות קביעת וועדת השחרורים כי אין מדובר במי הראוי לשחרור.

שחרור מוקדם איננו זכות המוקנית לאסיר, אלא אך פריווילגיה שעליו לרכוש בעמל, בשמירה על התנהגות תקינה רציפה ותוך תיקון דרכיו בתקופת כליאתו.

על כן לעת הזאת, ונוכח מכלול הנסיבות הנ"ל, אמליץ לחבריי שלא להתערב בהחלטת אי השחרור.

על אף האמור, וכדי לא לרפות את ידי העותר ולהוריד לטמיון את פועלו המבורך בהליך השיקומי, סבורני שגם במצב זה יש להעניק לעותר תמריץ לחזור למסלול הנכון ולתקן את ה"קילקול" בדרכו, כפי שעלה מן המידע המודיעיני.

אמליץ על כן לחבריי כי בד בבד עם דחיית העתירה נקבע, שבמידה שמכאן ואילך ידאג העותר להגיע להסדר חדש עם המרכז לגביית אגרות וקנסות בדבר סילוק אותם תשלומי פיצויים שבפיגור וכן ימשיך לשלם בהתמדה את הפיצוי החודשי החדש שייקבע לו, יוכל העותר לפנות לוועדת השחרורים בחלוף שלושה חודשים מיום מתן פסק דין זה, על אף המגבלה הקבועה בדיון (של 6 חודשים), וככל שלחומר המודיעיני הקיים כיום לא תתוספנה ראיות בדבר התנהגות שלילית, **תשקול הוועדה במועד הדיון הבא בענייניו בחיוב** את שחרורו על תנאי.

יונתן אברהם, שופט

כבוד השופט יוסף בן חמו

אני מסכים.

כבוד השופט ג'ורג' אזולאי

אני מסכים.

ג'ורג' אזולאי, שופט

סוף דבר

הוחלט פה אחד לדחות את העתירה בכפוף לסייגים שבסוף חוות דעתו של כב' הש' י. אברהם.

המזכירות תמציא העתק פסק הדין לצדדים.

**ניתן היום, ג' אב תשע"ז,
26 יולי 2017, בהעדר**

הצדדים.

**יונתן אברהם, שופט
[אב"ד]**

ג'ורג' אזולאי, שופט

יוסף בן חמו, שופט